

SARFLANGAN ANTIFIRIZ VA ULARNING ODAMLARGA VA ATROF-MUHITGA TA'SIRI

Dusmratova Saida Xurramovna

Surxondaryo viloyat Angor tumani 24-umum ta'lim maktabi o'qituvchisi

Annotatsiya: Tezida sarflangan antifiriz va ularning odamlarga va atrof-muhitga ta'siri haqida ma'lumotlar yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Avtomobillar, antifirizlar, elektrolitlar, harorat, kauchuklar, moylar.

Key words: cars, oils, electrolyte, temperature, antiphytosis, environmental problems

Ilmiy texnik taraqqiyot nafaqat insonning ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytiradi, balki insonning atrof-muhitga salbiy ta'sirining kuchayishi bilan birga keladi sanoat va transportning rivojlanishi tufayli ko'plab hududlarning ekologik holati yomonlashdi.

Ilmiy- texnik taraqqiyotning asosiy muammolaridan biri bu katta hajmdagi har xil turdagi chiqindilarni shu jumladan zaharli chiqindilarni shakllantirishdir. So'ngi yillarda O'zbekiston respublikasida chiqindilarni yig'ish va qayta ishlash masalalariga ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Maishiy chiqindilarni utilizasiya qilish tizimi isloh qilinmoqda, maishiy texnika va elektron chiqindilarni yig'ish va qahyta ishlash tashkil etilmoqda, biroq davom etmoqda chora tadbirlar ba'zi hududlard chiqindilarni to'plash muammolarini hal qila olmaydi. Xususan transport sohasida bir qator chiqindilar umuman yig'ilmaydi va qayta ishlanmaydi bunday chiqindilarga masalan, antifiriz kiradi. Antifiriz past haroratda muzlamaydigan suyuqliklarning umumiy nomi. Ular past haroratlarda ishlaydigan qurilmalarda aviasiya muzdan tushiradigan suyuqliklarni sovutish vositasi sifatida, ichki yonuv dvigatellarini sovutish uchun va hokazolarda qo'llaniladi. Antifiriz sifatida etilenglikol, dietilen glikol, propilen glikol, gliserin, spirtlar va boshqa moddalarning suv bilan aralshmalari ishlatiladi.

Antifirizning eng katta miqdori avtomobilsozlik tomonidan iste'mol qilinadi Sarflangan antifiriz kompozitsiyalari istemol qiymatini yo'qotadi va muzlash nuqtasi oshgani sayin operasion xususiyatlarini yo'qotadi. Shu bilan birga ular

og'ir metallar bilan to'yingan va 3 xavfli sinifga mansub zaharli chiqindilarga aylanadi. Ularni oddiygina poligonlarga joylashtirish mumkin emas. Antifiriz parchalanganda ko'plab xavfli komponentlar tuproq, suv, va havoni zaharlaydi shuning uchun antifirizni ixtisoslashtirilgan tashkilotlarga yuborish kerak. Sarflangan antifirizni to'plash hajmi juda katta. Uni avtoulavlarga standart almashtirish muddati 2 yil. Yo'lovchi avtomobilning sovutish tizimiga yoqilg'I quyish 5-7 litr antifiriz talab qilinadi, yuk dvigatel kuchiga qarab 25 dan 40 litrgacha chiqadi. O'zbekiston Respublikasi avtomobil parki 3 millionga yaqin shu jumladan 1,6million yo'lovchi avtomobilni tashkil etadi. Shunday qilib o'rtacha Respublikada ishlab chiqarilgan antifirizning yillik hajmi mavjud antifirizni yiliga bir marta almashtirish sharti bilan yengil avtomobillardan yiliga 9,6 t yuk mashinalaridan yiliga o'rtacha 35,2t . Sarflangan antifiriz nazoratsiz ravishda yerga yoki ichiga tushiriladi kanalizasiya qaysi muhim ekologik zarar sabab. Tuz antifirizlari tuproqqa tushganda uning elektr o'tkazuvchanligini oshiradi. Tuproqning elektr o'tkazuvchanligining oshishi bilan tuproq namunalarining nafas olish tezligi 1,3 ga kamayadi 1,95 marta elektr o'tkazuvchanligi yuqori bo'lgan tuproqlarning biologik faolligi tuproq mikroorganizmlarining biologik optimumining buzilishi tufayli ham kamayadi. Kimyoviy ko'rsatkichlar bilan bir qatorda tuproqlarnig antifiriz bilan sho'rlanishi energiya rejimini va tuproq namligining harakatini tavsiflovchi ba'zi fizik parametrlarning o'zgarishiga olib keladi. Tuproqning antifiriz bilan sho'rlanishi energiya rejimini va tuproq namligining harakatini tavsiflovchi ba;zi fizik parametrlarning o'zgarishiga olib keladi. Tuproqning antifiriz bilan ifloslanishi o'simliklarga salbiy ta'sir qiladi: o'simliklarning fitomasi va ifloslanishi osimliklarga salbiy ta'sir qiladi: o'simliklarning fitomasi va ularning fotosintetik faolligi 1,5-2 barobarga kamaydi Yuqoridagilarga qo'shimcha ravishda, etilen glikol juda qimmatmahsulot bo'lib, uning bir tonnasini ishlab chiqarish uchun kamida 3 tonna xom neft sarflanadi. Shunday qilib sarflangan antifirizdan etilenglikoldan foydalanish ekologik va iqtisodiy nuqtainazardan muhimdir.

Bugungi kunga kelib chiqindilardan sof etilenglikolni olish imkonini beruvchi texnologiyalar ishlab chiqilmoqda va joriy etilmoqda maxsusqo'shimchalar qo'shilgan chiqindilarni filtrlashning zamonaviy texnologiyasi tufayli qayta ishlangan antifirizni olish mumkin: pastroq xususiyatlarga ega ,ammo birlamchiga qaraganda arzonroq Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatdiki, chiqindi moy bilan ishlashning turli usullari bilan eng katta suv muhitiga yetkazilgan zarar miqdori ($Bpsuv=1212,1$

ming .kub/yil),bu moyni qayta tiklash va yonish paytida yetkazilgan zarardan sezilarli darajada oshadi. Shuning uchun choqindi moydan to'liq foydalanshga intilish kerak , chunki hatto eng tejamli foydalanish usuli(bu holdayonish) kanalizasiyaga drenajlashdan ko'ra xavfsizroqdir.

Avtotransport vositalarining suyuq chiqindilarini yig'ish va qayta ishlash infratuzilmasini takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlarini amalga oshirish

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Haydarov A. Radkevich M.V. O'zbekiston Respublikasida sarflangan antifirizni shakllantirish va uni yo'q qilish muammolari fan va ta'lim yutuqlari 2018.N. 18(40) C.5-6] 1.Haydarov A. Radkevich M.V. O'zbekiston Respublikasida sarflangan antifirizni shakllantirish va uni yo'q qilish muammolari fan va ta'lim yutuqlari 2018.N. 18(40) C.5-6]

3.Почему сухая автомойка в Ташкенте оказалась провальным проектом //”Коммерсант. Uz” 28. 08. 2017. Дата обращения 9.03.2022; Жемчугов А, Громов П, Экологические проблемы мойки автомобилей” .(Эл.ресурс). Режим доступа : <https://allbest.ru/k3c0b65635a2bc78b4c53b88421206d27-5>. Html. Дата обращения 02.09.2022

4.[Жемчугов А, Громов П, Экологические проблемы мойки автомобилей” .(Эл.ресурс). Режим доступа : <https://allbest.yordamida> qo'lda yoki kontaktsiz amalga oshir ga ega yuvish vositalari va katta hajmdagi suv ishlatiladi o'rtru/k3c0b65635a2bc78b4c53b88421206d27-5. Html. Дата обращения 02.09.2022]

